

UCHYBIENIE GODNOŚCI URZĘDU SĘDZIEGO JAKO PODSTAWA ODPOWIEDZIALNOŚCI DYSCYPLINARNEJ

Michał Laskowski

BIBLIOTEKA SĄDOWA

UCHYBIENIE GODNOŚCI URZĘDU SĘDZIEGO JAKO PODSTAWA ODPOWIEDZIALNOŚCI DYSCYPLINARNEJ

Michał Laskowski

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lutego 2019 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Tadeusz Ereciński

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Wydawca

Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Sylwia Wiśniewska

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8160-417-8

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I	
Pojęcia godności i urzędu sędziego	21
1. „Godność człowieka” – znaczenia pojęcia	21
2. Godność zawodu	29
3. Urząd sędziego	39
Rozdział II	
Godność urzędu sędziego w ujęciu normatywnym	57
1. Godność urzędu sędziego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej	57
1.1. Godność urzędu i godność urzędu sędziego. Zagadnienia ogólne	57
1.2. Warunki pracy	61
1.3. Wynagrodzenia	68
1.4. Zasada neutralności politycznej (apolityczności) sędziów	76
2. Powaga sądu	87
3. Wierność ślubowaniu	100
4. Nieskazitelnność charakteru	110
5. Bezstronność i konflikt interesów	124
5.1. Wprowadzenie	124
5.2. Bezstronność w Konstytucji RP	130
5.3. Akty prawa międzynarodowego	132
5.4. Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych	136
5.5. Bezstronność w normach etyki zawodowej	138
5.6. Konflikt interesów	142
Rozdział III	
Uchybienie godności urzędu przez naruszenie granic wolności wypowiedzi sędziego	165
1. Założenia wstępne	165

2. Przepisy prawa krajowego i normy etyki zawodowej.....	167
3. Sędzia a media, udział w debacie publicznej	170
4. Regulacje międzynarodowe	176
5. Orzecznictwo trybunałów międzynarodowych	179
6. Wybrane orzeczenia sądów dyscyplinarnych	182
6.1. Wypowiedzi w trakcie służby.....	183
6.2. Wypowiedzi sędziego – przewodniczącego składu orzekającego.....	184
6.3. Wypowiedzi sędziego poza służbą.....	187
7. Podsumowanie.....	192

Rozdział IV

Godność urzędu w zasadach etyki zawodowej sędziów.....	195
1. Wprowadzenie	195
2. Etyka, etyka normatywna, etyka zawodowa – deontologia	198
3. Kodeksy etyczne, zasady etyki zawodowej sędziów	215
4. Uregulowania dotyczące etyki sędziowskiej o charakterze międzynarodowym	235
5. Zbiór Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych.....	239
6. Podsumowanie.....	247

Rozdział V

Uchybienie godności urzędu jako podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego	251
1. Wprowadzenie	251
2. Rys historyczny	254
3. Istota odpowiedzialności dyscyplinarnej.....	257
4. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w świetle polskiego ustawodawstwa	267
5. Przebieg postępowania dyscyplinarnego.....	287
6. Zmiany w modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów po 3.04.2018 r.	293
7. Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów SN	299
8. Zasady odpowiedzialności sędziego za przestępstwa	302
9. Odpowiedzialność sędziego za wykroczenia	309

Rozdział VI

Uchybienie godności urzędu sędziego w orzecznictwie sądów dyscyplinarnych.....	315
1. Wprowadzenie	315
2. Przestępstwa.....	316
3. Uchybienia godności urzędu w czasie pełnienia służby	320
4. Przykłady uchybień godności poza służbą	328

Zakończenie	339
Wykaz źródeł	351
Orzecznictwo	355
Bibliografia	365

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2018 r. poz. 475 ze zm.)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2018 r. poz. 618 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- p.u.s.a. – ustawa z 25.07.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2107 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 52)
- p.u.s.w. – ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1921 ze zm.)
- ustawa o SN – ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5 ze zm.)
- Zbiór Zasad – Zbiór Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych, Uchwała Krajowej Rady Sądownictwa Nr 16/2003 z 19.02.2003 r. „Zbiór zasad etyki zawodowej sędziów”; i uchwała Nr 25/2017 z 13.01.2017 r. w sprawie ogłoszenia ujednoliconego tekstu Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych

Czasopisma i publikatory

- Dz.U. – Dziennik Ustaw
- Dz.U. R. P. – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
- Kwartalnik KRS – Kwartalnik Krajowej Rady Sądownictwa
- KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
- MP – Monitor Polski
- NP – Nowe Prawo

OSA	- Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNAPiUS	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNKW	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna i Wojskowa
OSNSD	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych
OTK	- Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK ZU	- Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
Pal.	- Palestra
PiP	- Państwo i Prawo
Prok. i Pr.	- Prokuratura i Prawo
PS	- Przegląd Sądowy
R-OSNKW	- Rocznik Orzecznictwa Sądu Najwyższego Izba Karna i Wojskowa
RPEiS	- Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

Inne

ETPCz	- Europejski Trybunał Praw Człowieka
KRS	- Krajowa Rada Sądownictwa
NSA	- Naczelny Sąd Administracyjny
ONZ	- Organizacja Narodów Zjednoczonych
PKWN	- Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
RDSSP	- Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych
SA	- Sąd Apelacyjny
SN	- Sąd Najwyższy
SO	- Sąd Okręgowy
SR	- Sąd Rejonowy
TK	- Trybunał Konstytucyjny
UE	- Unia Europejska

WSTĘP

W ostatnim czasie zaobserwować można wzrost zainteresowania działalnością sądów i postawą sędziów. Przejawy tego zainteresowania widoczne są w działalności politycznej, legislacyjnej i w środkach masowej komunikacji. Formułowane są publicznie różnego rodzaju uwagi krytyczne. Podkreśla się, że sędziowie dysponują zbyt dużym zakresem władzy, nie posiadając przy tym bezpośredniej legitymacji do jej sprawowania pochodzącej z wyborów, że dokonują zbyt daleko idącej wykładni przepisów prawa, wchodząc w zakres władzy zastrzeżony dla ustawodawcy (aktywizm sędziowski) oraz że tworzą rodzaj pozostającej poza nadzorem zamkniętej kasty, która nie dopuszcza do sądownictwa osób z zewnątrz. Akcentowana jest niesprawność sądów i przewlekłość prowadzonych postępowań, niezrozumiałość motywów wydawanych orzeczeń, brak odpowiedniej komunikacji ze społeczeństwem. Wreszcie wskazuje się negatywne przykłady zachowań sędziów, poczynając od opryskliwości i arogancji na sali rozpraw po niestaranność, niekompetencję, niedopełnianie obowiązków i wreszcie niegodne zachowania w służbie i poza służbą, także takie, które stanowią przestępstwa i wykroczenia.

Obserwacja sędziów i krytyczna ocena ich postępowania jest do pewnego stopnia zjawiskiem naturalnym. Zrozumiałe jest także niezadowolenie z treści orzeczeń, w tym wydawanych w postępowaniach dyscyplinarnych, występujące u znacznej części uczestników i obserwatorów postępowań. W ostatnim czasie jednak intensywność krytyki, przyjmującej postać zorganizowanych kampanii prowadzonych przez władze publiczne wykracza poza przeciętne granice. Przyznać przy tym trzeba, że krytyka ta trafia na podatny grunt w związku z rzeczywistymi mankamentami sądownictwa i niedoskonałościami sędziów, w tym także uchybieniami o charakterze dyskwalifikującym.

W toku prowadzonych dyskusji miesza się i myli reguły ustrojowe z jednostkowymi nagannymi przypadkami oraz założenia modelowe z praktyką. Zakłada się, że skutecznym środkiem zaradczym jest zwiększenie kontroli sądownictwa ze strony władzy wykonawczej oraz znacząca wymiana kadrowa, w tym wymiana osób sprawujących w sądownictwie funkcje kierownicze. Sędziom, którzy próbują bronić reguł państwa prawa, stawia się zarzuty prowadzenia przez nich działalności politycznej bądź działania motywowanego własnymi interesami, wolą obrony stanowisk i przywilejów.

Efekty tych dyskusji są już widoczne. Jednym z nich jest przebudowa modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów. Sądy dyscyplinarne i Izba Dyscyplinarna w Sądzie Najwyższym zostały wyodrębnione organizacyjnie, kadrowo oraz finansowo i z jednej strony są w znacznym stopniu niezależne od prezesów sądów apelacyjnych i Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, z drugiej zaś zwiększono wpływ Ministra Sprawiedliwości na sądownictwo dyscyplinarne. W związku z przebudową sądownictwa dyscyplinarnego formułowane są zarówno nadzieje, jak i obawy co do jego przyszłego funkcjonowania. Część uczestników dyskusji uważa, że wyeliminowane zostaną przypadki orzeczeń przesadnie pobłażliwych i sędziowie będą wreszcie odpowiadać za swoje przewinienia, inni podnoszą, że stworzono narzędzie o charakterze represyjnym, którego zadaniem jest co najmniej wywołanie efektu mrozącego i spowodowanie, że sędziowie liczyć się będą bardziej z oczekiwaniami władzy wykonawczej i ustawodawczej¹.

W toku prowadzonych dyskusji jej uczestnicy często odwołują się do pojęcia godności urzędu sędziego, nie określając jego znaczenia, intuicyjnie nadając mu różne znaczenia, czasem posługując się nim instrumentalnie. Godności urzędu sędziego nie poświęcono wiele miejsca w opracowaniach naukowych. Przeważnie obrazuje się jego znaczenie przez odwołania do konkretnych orzeczeń sądów dyscyplinarnych. Temat ten nie stanowił jak dotąd przedmiotu opracowań o charakterze monograficznym, choć wielu autorów zajmowało się poszczególnymi zagadnieniami stanowiącymi przedmiot rozważań zawartych w rozprawie. Bez względu na ocenę bieżących wydarzeń uznać trzeba, że sądownictwo znalazło się w sytuacji, z którą nie miało do czynienia od wielu lat. Sędziowie stają w obliczu wyzwań, z którymi wcześniej się nie spotykali. W tym kontekście ważne stają się odpowiedzi na pytania: jak powinien zachować się sędzia, czy milczeć, czy zabierać głos w debacie publicznej; jakie formy działalności publicznej są dopuszczalne; czy aktualne są formułowane od lat postulaty zachowania powściągliwości sędziowskiej. Warto zastanowić się nad tym, z jakimi uchybieniami godności urzędu sędziego spotykano się dotąd i czy dochodzi do zmian w tym zakresie. Z tego punktu widzenia celowe wydaje się określenie aktualnego znaczenia pojęcia „godność urzędu sędziego”, określenia, jakie zachowania uchybiają tej godności i co może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu. Stąd wyznaczenie celu rozprawy i określenie granic prowadzonych rozważań, co znajduje odbicie w tytule pracy.

„Godność urzędu sędziego” to zwrot niedookreślony, brak ustawowej definicji tego pojęcia. Celem pracy jest, o ile nie pełne zdefiniowanie pojęcia godności urzędu sędziego, to co najmniej maksymalne przybliżenie jego znaczenia. Jest to szczególnie istotne

¹ Zob. np. M. Kryszkiewicz, *Postępowania dyscyplinarne sędziów w rękach polityków*, „Dziennik Gazeta Prawna” z 20.03.2018 r., s. 7; A. Łukasiewicz, *Minister Ziobro mówi nie sędziom-złodziejom*, „Rzeczpospolita” z 19.03.2018 r.; M. Kryszkiewicz, *Zbigniew Ziobro, sędzia wszystkich sędziów*, „Dziennik Gazeta Prawna” z 20.03.2018 r., s. 1; M. Marosz, *Kasta kryła swoje czarne owce*, „Gazeta Polska Codziennie” z 19.03.2018 r., s. 3; T. Terlikowski, *Sędziowie przed prawem*, „Wprost” z 18.05.2008 r., nr 20; J. Tylewicz, *Ławnicy pana Z.*, *czyli jak zdyscyplinować sędziów*, „Rzeczpospolita” z 11.04.2018 r., s. 2.

w kontekście potencjalnej odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów. W ustawach dotyczących ustroju sądownictwa jako jedną z podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów wskazuje się bowiem właśnie – uchybienie godności urzędu. Podstawa ta dotyczy sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz sędziów sądów powszechnych, administracyjnych i wojskowych, przy czym większość rozważań rozprawy poświęcono najliczniejszej grupie sędziów, a więc sędziom sądów powszechnych. Rozważania te prowadzone są na podstawie przepisów prawa i polskich realiów, choć nierzadkie są odwołania do regulacji o charakterze międzynarodowym lub do doświadczeń zagranicznych. Mimo współczesnego charakteru wywodów i prowadzenia ich w granicach stanu prawnego na koniec roku 2018, konieczne były także odwołania do rozwiązań funkcjonujących w przeszłości.

Zrealizowanie celu badawczego wymaga odpowiedzi na wiele pytań eksploracyjnych. Pytanie pierwsze dotyczy zakresu pojęcia godności i tego, czy jest ono jednorodne. Próbę zrozumienia znaczenia pojęcia tytułowej godności urzędu sędziego rozpocząć należy zatem od przybliżenia pojęcia godności w ogóle i wskazania, jakie są rodzaje godności, przy czym „godność człowieka” jest pojęciem tak obszernym i wieloaspektowym, że ograniczono się do nieco szerszego omówienia rozumienia godności człowieka w chrześcijaństwie, zaznaczając tylko, że jest to także zagadnienie omawiane szeroko w filozofii, psychologii, socjologii i prawie. W kontekście tematu pracy skupić się bowiem należy na godności osobowej, społecznej, która wiąże się z godnością urzędu, a także z szerszym pojęciem godności zawodu, które należy zrozumieć przed zdekodowaniem pojęcia godności urzędu. Odwołać się przy tym trzeba do pojęć profesji, zawodu i zawodu zaufania publicznego oraz zastanowić, czy można mówić o zawodzie sędziego.

Po omówieniu znaczenia słowa „godność” i przybliżeniu kontekstu godności zawodu założono konieczność odpowiedzi na pytanie, co należy rozumieć przez „urząd sędziego”, jakie są jego granice i co je wyznacza. Kolejne pytania wiążą się z obowiązującymi przepisami prawa, zwłaszcza tymi, w których odwołano się wprost do godności urzędu sędziego, jak i tymi, które odwołania tego nie zawierają, ale mogą wpływać na rozumienie znaczenia godności urzędu. Odpowiedzieć zatem trzeba, czy i w jakim zakresie z tematem pracy wiążą się pojęcia powagi sądu, nieskazitelnosci charakteru, czy wpływ na rozumienie godności urzędu ma treść składanego przez sędziego ślubowania. Kolejne pytania badawcze dotyczą związku zasady neutralności politycznej sędziów i dopuszczalnych granic ich działalności publicznej z tytułową godnością urzędu. W tym kontekście szczególnej uwagi wymaga odpowiedź na pytanie o granice wolności wypowiedzi sędziów. Następnym problemem jest związek godności urzędu z odnoszącym się do sędziów zjawiskiem konfliktu interesów i szerzej z zasadą bezstronności. Wreszcie odpowiedzieć należy na pytanie, jak zasady etyki zawodowej sędziów wyznaczają standardy godności urzędu i jaki jest charakter norm deontologicznych w kontekście odpowiedzialności dyscyplinarnej. Kolejnym polem badawczym jest bowiem charakter postępowania dyscyplinarnego i to zarówno z teoretycznego punktu widzenia,

jak i wskazań wynikających z orzecznictwa sądów dyscyplinarnych w odniesieniu do faktycznych zachowań sędziów.

W celu uzyskania odpowiedzi na poszczególne pytania i zrealizowania założonego celu rozprawy posłużyć się należy kilkoma metodami badawczymi. Metodą podstawową jest polegająca na analizie obowiązujących przepisów prawa metoda formalno-dogmatyczna. Posługując się poszczególnymi sposobami wykładni, dokonać należy interpretacji wiążących się z tematem pracy przepisów Konstytucji RP i ustaw dotyczących ustroju Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych, wojskowych i wreszcie sądów powszechnych. Ta metoda znajdzie zastosowanie również przy dokonywaniu wykładni przepisów zawierających materialne podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów.

Zastosowanie znajdzie również metoda historyczno-prawna. W odniesieniu do części pytań badawczych konieczne jest bowiem odwołanie się do rozwiązań obowiązujących w przeszłości. Powinno to okazać się pomocne przy określaniu znaczenia treści ślubowania sędziowskiego, rozumienia „powagi sądu” czy genezy rozwiązań dyscyplinarnych. Prześledzenie ewolucji obowiązujących rozwiązań przybliżyć powinno realizację założonego celu. Znaczące może być również stwierdzenie długotrwałej niezmienności przyjętych regulacji.

W pracy posłużyć się trzeba także metodą porównawczą i to zarówno w odniesieniu do przepisów prawa związanych z poszczególnymi grupami sędziów, jak i w stosunku do zasad etyki zawodowej. Konieczne jest porównanie norm deontologii zawodowej sędziów zawartych w Zbiorze Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych² z przepisami kodeksów etycznych dotyczących sędziów z innych krajów i tych o charakterze międzynarodowym. W odniesieniu do poszczególnych zagadnień nie można uciec od metody opisowej. Wynika to z charakteru tematu pracy i konieczności przybliżenia niezbędnej aparatury pojęciowej oraz przedstawienia dotychczasowych poglądów dotyczących tego tematu.

Przyjęte w odniesieniu do celu i zakresu pracy założenia metodologiczne determinują przyjętą strukturę rozprawy. Praca podzielona została na sześć rozdziałów.

Pierwszy z nich poświęcony jest przybliżeniu pojęcia godności i wykazaniu wieloaspektowości jego rozumienia. Wobec obszerności tego zagadnienia założono jedynie zasygnalizowanie pewnych zagadnień i omówienie znaczenia godności człowieka na przykładzie rozumienia tego pojęcia w myśli chrześcijańskiej. W rozdziale pierwszym omówione zostanie także pojęcie godności zawodu, które wiąże się z tytułową godność-

² Uchwała Krajowej Rady Sądownictwa Nr 16/2003 z 19.02.2003 r. – Zbiór zasad etyki zawodowej sędziów i uchwała nr 25/2017 z 13.01.2017 r. w sprawie ogłoszenia ujednoliconego tekstu Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych.

cią urzędu. Konieczne w tym kontekście jest przybliżenie znaczenia zawodu, profesji, zawodów zaufania publicznego. Rozdział ten kończą rozważania na temat znaczenia pojęcia „urząd sędziego” i wyznaczenia granic sprawowanego urzędu.

Rozdział drugi dotyczy godności urzędu sędziego w ujęciu normatywnym. Przyjęto, że dokonać trzeba analizy wielu przepisów, poczynając od Konstytucji RP przez ustawy o charakterze ustrojowym dla sądownictwa i inne akty normatywne. Poświęcono przy tym wiele uwagi kwestii neutralności politycznej sędziów, dopuszczalnych granic ich działalności publicznej, rozumienia ustawowego terminu „powaga sądu” i stosunku tego pojęcia do godności urzędu sędziego. Analizie poddano także treść ślubowania sędziowskiego i zakres powinności z niego wynikających. Konieczne jest także omówienie charakteru stawianego sędziom wymogu posiadania nieskazitelnego charakteru, czemu poświęcono kolejny fragment pracy. Wiele uwagi w kontekście tematu pracy wymaga zagadnienie bezstronności sędziego i konfliktu interesów, który może go dotyczyć. Kwestie te wiążą się rzeczą jasną z niezawisłością sędziego. Problematyka niezawisłości i jej gwarancji jest jednak tak obszerna, że zrezygnowano z odrębnego jej omawiania, tym bardziej że w ostatnim czasie ukazały się obszerne opracowania dotyczące tego tematu³. Nie oznacza to jednak, że problematyka ta została pominięta w pracy i w wielu jej miejscach pojawiają się odwoływania do niezawisłości sędziów i niezależności sądów. W rozdziale drugim omawiane są także istotne orzeczenia sądów dyscyplinarnych związane z tymi zagadnieniami.

Rozdział trzeci rozprawy zawiera rozważania pozwalające na określenie granic wolności wypowiedzi sędziów i określenie uchybień godności urzędu z tym związanych. W jego treści odniesiono się zarówno do obowiązujących przepisów prawa polskiego, jak i regulacji o charakterze międzynarodowym, w tym zasad etyki zawodowej. W rozdziale przedstawione zostaną orzeczenia sądów dyscyplinarnych dotyczące wypowiedzi sędziów, a także orzeczenia trybunałów międzynarodowych dotyczące tego tematu. Zagadnienia omawiane w tym rozdziale są szczególnie aktualne wobec zwiększonej aktywności publicznej sędziów. Omówienia wymaga reguła sędziowskiej powściągliwości i granice jej obowiązywania.

Kolejny, czwarty rozdział rozprawy dotyczy etyki zawodowej sędziów i powinności oraz ograniczeń, jakie wynikają z jej unormowań. Zasady etyki zawodowej w dużym stopniu determinują znaczenie godności urzędu sędziego. Podjąć trzeba próbę określenia charakteru norm etycznych i ustalenia możliwości powoływania się na nie w toku postępowań dyscyplinarnych. Dokonać tego należy po przybliżeniu aparatury pojęciowej związanej z moralnością i etyką oraz po analizie treści tzw. kodeksów etycznych, w tym szczególnie polskiego Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych.

³ Zob. A. Łazarska, *Niezawisłość sędziowska i jej gwarancje w procesie cywilnym*, Warszawa 2018; A. Machnikowska, *O niezawisłości sędziów i niezależności sądów w trudnych czasach. Wymiar sprawiedliwości w pułapce sprawności*, Warszawa 2018.

Rozdział piąty zawiera analizę aktualnych podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów oraz prezentację przebiegu postępowania dyscyplinarnego, a także próbę odpowiedzi na pytanie, jaki jest charakter tego postępowania. Odrębnie omówić należy kwestię odpowiedzialności sędziego za przestępstwa i wykroczenia oraz kwestię zbiegu odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej za takie czyny. Opis i ocena modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów uwzględnią ostatnio wprowadzone zmiany, w tym zmiany dotyczące sędziów Sądu Najwyższego.

Rozdział szósty, ostatni zawiera przegląd orzecznictwa sądów dyscyplinarnych. Skupiono się na kryterium odpowiedzialności za uchybienia godności urzędu sędziego. Przeprowadzona została analiza orzeczeń sądów dyscyplinarnych i Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego wydawanych od 2002 do 2017 r., to jest od czasu, gdy postępowania dyscyplinarne przeciwko sędziom stały się jawne i orzeczenia są publikowane. Przegląd orzeczeń i analiza stanów faktycznych stanowiących przedmiot rozpoznania stanowi próbę konkretyzacji uchybień godności urzędu i wskazania obszarów, na jakich występują.

Przyjęta metoda badawcza łączy zatem próby odpowiedzi na pytanie o znaczenie godności urzędu sędziego przez odniesienie się do przepisów obowiązującego prawa, norm etyki zawodowej i reguł stosowanych w orzecznictwie sądów dyscyplinarnych. Kompleksowy przegląd wskazanych obszarów połączony z mniej lub bardziej pogłębioną ich analizą powinien zgodnie z założeniami doprowadzić do przybliżenia znaczenia tytułowej godności urzędu sędziego, co wydaje się być interesujące z punktu widzenia teorii, ale ma także istotne znaczenie praktyczne. Przyjęta metoda zakłada łączenie rozważań z zakresu wykładni przepisów prawa konstytucyjnego, szeroko rozumianego prawa dotyczącego ustroju sądów i statusu sędziów oraz norm etyki, w tym etyki zawodowej sędziów i wreszcie uregulowań z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego, czy raczej prawa o charakterze represyjnym, jakim jest postępowanie dyscyplinarne. Dojście do ewentualnych wniosków poprzedzono przy tym kompleksowym badaniem orzecznictwa sądów dyscyplinarnych, co wpłynęło na obszerność tekstu rozprawy.

Próba odpowiedzi na pytania badawcze i zrealizowania celu dysertacji wymagała zapoznania się z literaturą dotyczącą bardzo różnych zagadnień, poczynając od filozofii i myśli chrześcijańskiej, przez socjologię i prawo pracy, prawo konstytucyjne i ustrojowe, prawo międzynarodowe, szeroko rozumiane prawo karne, a wreszcie liczne opracowania dotyczące etyki zawodowej i prawa dyscyplinarnego. Sięgano także do prac o charakterze historycznym. Korzystano wreszcie z tekstów publicystycznych, zwłaszcza tych najbardziej aktualnych⁴. Poglądy w nich wyrażane pomagają w określeniu potocznego rozumienia godności urzędu sędziego.

⁴ Zob. Wykaz literatury – na szczególną uwagę ze względu na temat pracy zasługuje zbiór felietonów L. Gardockiego, *Naprawdę jesteśmy trzecią władzą*, Warszawa 2008.

Wśród pozycji literatury i autorów mających największy wpływ na kształt pracy, odnosząc się do poszczególnych rozdziałów rozprawy, wymienić trzeba: co do rozumienia godności jako kategorii prawnej prace F.J. Mazurka⁵, K. Complaka⁶, L. Boska⁷ oraz M. Piechowiaka i T. Turowskiego⁸ oraz A. Zolla, a w szerszym wymiarze, wśród szeregu innych, wymienionych w spisie literatury teksty M. Ossowskiej i M. Środy. Określając granice pojęcia „urząd sędziego” korzystano z prac R. Piotrowskiego, zaś przy analizie przepisów Konstytucji RP nadto z komentarzy L. Garlickiego⁹ oraz M. Safjana i L. Boska¹⁰ oraz B. Banaszaka¹¹. W odniesieniu do rozdziału poświęconego etyce zawodów prawniczych, w tym etyce zawodowej sędziów, wśród wielu innych wymienić należy teksty autorstwa R. Tokarczyka¹², P. Skuczyńskiego¹³, R. Sarkowicza¹⁴, T. Romer¹⁵, J.R. Kubiaka¹⁶ oraz autorów XIII tomu „Systemu prawa Administracyjnego”¹⁷. W odniesieniu do prawa dyscyplinarnego odwoływano się natomiast do opracowań o charakterze

⁵ F.J. Mazurek, *Godność osoby ludzkiej podstawą praw człowieka*, Lublin 2001.

⁶ K. Complak (red.), *Godność człowieka jako kategoria prawa*, Wrocław 2001; K. Complak, *O prawidłowe pojmowanie godności osoby ludzkiej w porządku RP* [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002.

⁷ L. Bosek, *Gwarancje godności ludzkiej i ich wpływ na prawo cywilne*, Warszawa 2012.

⁸ M. Piechowiak, T. Turowski (red.), *Szkice o godności człowieka*, Zielona Góra 2012.

⁹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Warszawa 2003; *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016.

¹⁰ *Konstytucja RP. Komentarz*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.

¹¹ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.

¹² R. Tokarczyk, *Etyka prawnicza*, Warszawa 2005; R. Tokarczyk, *Kształtowanie przedmiotu etyki sędziego*, PiP 2004/7, s. 15–28; R. Tokarczyk, *Przykazania etyki prawniczej. Księga myśli, norm i rycin*, Kraków 2003; R. Tokarczyk, *Rozważania zakresów etyki sędziego* [w:] *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, Lublin 2005, s. 779–805.

¹³ P. Skuczyński, *Etyka adwokatów i radców prawnych*, Warszawa 2016; P. Skuczyński, *Pojęcia i zasady etyki prawniczej. Wprowadzenie* [w:] *Etyka zawodów prawniczych. Etyka prawnicza*, Warszawa 2006; P. Skuczyński, *Postawy prawników wobec kryzysu konstytucyjnego a niezawisłość sędziowska* [w:] *Granice niezawisłości sędziów i niezależności sądów?*, red. G. Borkowski, Warszawa–Toruń 2016; P. Skuczyński, *Powściągliwość sędziowska jako zasada etyki sędziowskiej* [w:] *Dyskrecjonalność w prawie*, red. T. Stawecki, W. Stańkiewicz, Warszawa 2010, s. 290–301; P. Skuczyński, *Status etyki prawniczej*, Warszawa 2010; P. Skuczyński, M. Zirk-Sadowski, *Dwa wymiary etyki zawodowej sędziów*, *Kwartalnik KRS* 2012/1; *Leksykon etyki prawniczej. 100 podstawowych pojęć*, red. P. Skuczyński, S. Sykuna, Warszawa 2013.

¹⁴ R. Sarkowicz, *Amerykańska etyka prawnicza*, Kraków 2004; R. Sarkowicz, *O nie całkiem marginalnym problemie etyki prawniczej* [w:] *Etyka Prawnicza. Stanowiska i perspektywy*, red. H. Izdebski, P. Skuczyński, Warszawa 2008, s. 103–120.

¹⁵ T. Romer, M. Najda, *Etyka dla sędziów. Rozważania*, Warszawa 2007; T. Romer, *Etyka zawodowa sędziów*, *Kwartalnik KRS* 2010/1; T. Romer, *Urząd sędziego koroną zawodów prawniczych?*, „Kancelaria” 2011/1, s. 15–18; T. Romer, *Etyka sędziego* [w:] *Etyka prawnika. Etyka nauczyciela zawodu prawniczego*, red. E. Łojko, Warszawa 2002, s. 25–30.

¹⁶ J.R. Kubiak, J. Kubiak, *Immunitet sędziowski*, PS 1993/11–12, s. 3–23; J.R. Kubiak, J. Kubiak, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów*, PS 1994/4, s. 3; J.R. Kubiak, *Wokół idei kodeksu etyki zawodowej sędziów*, Pal. 1995/3–4, s. 77–97.

¹⁷ *System prawa administracyjnego. Etyka urzędnicza i etyka służby publicznej*, t. 13, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2016.

monograficznym P. Czarneckiego¹⁸, R. Giętkowskiego¹⁹, J. Pańnika²⁰ i Z. Leońskiego²¹, a w stosunku do postępowań dyscyplinarnych dotyczących sędziów do licznych tekstów W. Kozielowicza²². Podjęto także próbę odwołania się do niektórych publikacji w języku niemieckim i angielskim, choć dobór pozycji ma charakter wybiórczy. W pracy cytowane są także publikacje o charakterze publicystycznym, zwłaszcza z ostatnich kilkunastu miesięcy. Wiąże się to z omawianiem wydarzeń związanych z sędziami, ich uczestnictwem w protestach, wypowiedziami publicznymi, a także z prowadzonymi postępowaniami dyscyplinarnymi, często cieszącymi się znacznym zainteresowaniem opinii publicznej.

W toku przeprowadzonych badań dokonano także przeglądu różnych aktów prawnych, zarówno tych obowiązujących obecnie, jak i w przeszłości. Odwołano się do regulacji o charakterze międzynarodowym, zarówno w postaci aktów prawa międzynarodowego i prawa europejskiego, jak i dokumentów o charakterze *soft law* oraz zbiorów norm etyki zawodowej sędziów o charakterze światowym i lokalnym. Przedstawiono także orzeczenia trybunałów międzynarodowych związane z omawianą tematyką, choć w tym zakresie zapewne nie wyczerpano tematu. Obszernie korzystano z dorobku orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego, w tym Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego. Wszystkie powołane akty prawne umieszczone zostały w Wykazie źródeł.

¹⁸ P. Czarnecki, *Postępowanie dyscyplinarne wobec osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, Warszawa 2013.

¹⁹ R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.

²⁰ J. Pańnik, *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Warszawa 2000.

²¹ Z. Leoński, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie Polski Ludowej*, Poznań 1959.

²² W. Kozielowicz, *Instytucja delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie – aspekty ustrojowe i procesowe* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesora Zofii Świdry*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009, s. 181–198; W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012, s. 357–377; W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz*, Warszawa 2005; W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2012; W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów w Polsce do 2001 r. – rys historyczny*, *Kwartalnik KRS* 2016/4, s. 35–42; W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów* [w:] *Etyka zawodów prawniczych w praktyce. Wzajemne relacje i oczekiwania*, red. G. Borkowski, Lublin 2012, s. 142–149; W. Kozielowicz, *Sąd Najwyższy a polityka* [w:] *Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej. Historia i współczesność 2007–2017. Suplement do Księgi Jubileuszowej 90-lecia Sądu Najwyższego 1917–2007*, Warszawa 2017; W. Kozielowicz, *Stosowanie prawa karnego materialnego i procesowego w postępowaniu dyscyplinarnym w sprawach sędziów (zarys problematyki)* [w:] *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, Lublin 2005, s. 455–464; W. Kozielowicz, *Utrata urzędu sędziego sądu powszechnego* [w:] *Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga Jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego*, red. A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, Warszawa 2013, s. 1010–1024; W. Kozielowicz, P. Wypych, *Analiza orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych sędziów, w których wymierzono bądź żądano wymierzenia kary dyscyplinarnej – złożenia z urzędu (za okres 1 październik 2001 r. – 31 grudzień 2004 r.)* [w:] *Orzecznictwo Sądu Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz Izby Karnej Sądu Najwyższego*, z. II/2004, Warszawa 2005.

Pracę zamyka syntetyczne podsumowanie, w którym podjęto próbę ustalenia, czy cel rozprawy został zrealizowany i czy zdołano sformułować odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

xxx

Książka stanowi poprawioną i uzupełnioną wersję rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jacka Sobczaka na Wydziale Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie. To pełna przyjaźni, życzliwa, a jednocześnie konsekwentna postawa promotora spowodowała, że praca powstała. Jako autor, serdecznie mu za to dziękuję. Dziękuję także najbliższej rodzinie za wyrozumiałość, a mojej Mamie za wieloletnie wsparcie duchowe. Rozprawa została obroniona w październiku 2018 r. po pozytywnych recenzjach prof. Hanny Suchockiej i prof. Huberta Izdebskiego.

Rozdział I

POJĘCIA GODNOŚCI I URZĘDU SĄDZIEGO

1. „Godność człowieka” – znaczenia pojęcia

Pojęcie godności człowieka (*dignitas*) stosowane jest zarówno w rozumieniu potocznym, jak i religijnym, filozoficznym, kulturowym i wreszcie normatywnym; występuje w różnych kontekstach, a jego znaczenie nie jest jednoznacznie zdefiniowane¹, choć termin ten wymieniany jest w tekstach prawa międzynarodowego, prawa Unii Europejskiej, Konstytucji RP² i ustaw. Odnoszą się do niego także sądy i trybunały w wydawanych orzeczeniach. Z punktu widzenia cywilizacji zachodniej, w tym polskiej, źródłem godności człowieka jest tradycja wynikająca z dorobku starożytnej filozofii greckiej oraz tradycja chrześcijańska, a wcześniej judaistyczna³. Próby bliższego określenia znaczenia terminu „godność” podejmowane są bądź przez pozytywne wskazanie cech tego pojęcia i wartości, które je determinują, bądź – częściej – przez podawanie przykładów działań i zaniechań, które naruszają godność człowieka⁴.

¹ M. Granat podkreśla, że godność człowieka, choć stanowi kamień węgielny naszego systemu prawa, to jednak nie została przez ustrojodawcę sprecyzowana, w związku z czym może być traktowana jako jedynie doniosłe hasło lub rodzaj „wypełniacza” w dyskusjach konstytucjonalistów (zob. M. Granat, *Godność człowieka z art. 30 Konstytucji RP jako wartość i norma prawna*, PiP 2014/8, s. 3). J. Koziński uważa, że jest to pojęcie do pewnego stopnia nieokreślone, tak jak poczucie piękna (zob. J. Koziński, *O godności człowieka*, Warszawa 1977, s. 10). E. Łętowska stwierdza, że ogólne i abstrakcyjne rozważania na temat godności wnoszą stosunkowo niewiele do teorii prawa i postuluje, aby rozważać w tym kontekście konkretne rozwiązania, instytucje i przepisy (zob. E. Łętowska, *O godności, jej funkcji w obrocie prawnym i promocyjnej roli Rzecznika Praw Obywatelskich* [w:] *Godność człowieka a prawa ekonomiczne i socjalne. Księga Jubileuszowa wydana w piętnastą rocznicę ustanowienia Rzecznika Praw Obywatelskich*, Warszawa 2003, s. 248). W. Żelaniec podkreśla, że pojęcie godności ludzkiej odznacza się pewną chwiejnością i niewyraźnością treści (zob. W. Żelaniec, *O pojmowaniu godności człowieka* [w:] M. Piechowiak, T. Turowski, *Szkice o godności człowieka*, Zielona Góra 2012, s. 7).

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r., Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483, sprost. z 2001 r., Nr 28, poz. 319; z 2006 r., Nr 200, poz. 1471; z 2009 r., Nr 114, poz. 946 (dalej: Konstytucja RP).

³ Zob. E. Soto Kloss, *Starotestamentowe podstawy godności człowieka* [w:] *Godność człowieka jako kategoria prawa*, red. K. Complak, Wrocław 2001, s. 55–64.

⁴ Często wskazywanym przykładem jest orzeczenie francuskiej Rady Stanu (orzeczenie z 27.10.1995 r. w sprawie miasta Aix-en-Provence, nr 143578), dotyczące zakazu gry z udziałem ludzi-karłów. Gra ta

Różne są także sposoby rozumienia łacińskiego słowa *dignitas*. Słowo to jest nie tylko równoznaczne z polskim wyrazem „godność”, inne jego znaczenia to: zasługa, wartość osobista, zacność, uczciwość, dzielność (moralna) oraz znaczenie, powaga, poważanie w kontekście stanowiska lub urzędu⁵. Angielskie *dignity* tłumaczone jest wprost jako godność, dostojęstwo⁶, niemieckie *die Würde* to godność, honor, powaga, a także zaszczytny urząd, zaszczytne stanowisko⁷. Podobne znaczenia wyrazu „godność” podają słowniki polskie. Po pierwsze jest to poczucie, świadomość własnej wartości, szacunek dla samego siebie, honor, duma, po drugie, zaszczytny urząd, zaszczytne stanowisko; po trzecie to czyjeś nazwisko, ale tylko w wyrażeniach grzecznościowych⁸.

Rozumienie godności przedstawić można na przykładzie myśli chrześcijańskiej. Podstawą rozumienia godności człowieka w chrześcijaństwie jest zapis w Księdze Rodzaju Starego Testamentu: „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę”⁹. Stworzenie człowieka stanowiło ukoronowanie dzieła kosmogonicznego, nastąpiło po stworzeniu nieba i ziemi oraz wszystkich zastępów innych stworzeń¹⁰. Bóg rzekł przy tym: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad całą ziemią i nad wszelkim zwierzętami naziemnymi!”¹¹ Ten ostatni zapis oraz fakt, że człowiek powstał na końcu dzieła stworzenia powodują, że, zdaniem chrześcijan, określona została hierarchia wszystkich stworzeń, w której człowiek znajduje się na czele. Ma on panować nad światem, a szczególna więź łącząca człowieka z Bogiem świadczy o wyjątkowości istoty ludzkiej, o specyficznej wartości człowieka i o jego godności. Rozumna natura człowieka upodabnia go do Boga. Tylko człowiek przy tym wezwany został do uczestniczenia w życiu Bożym przez poznanie i miłość. Został stworzony w tym celu i to stanowi podstawową rację jego godności. Człowiek, ponieważ został stworzony na obraz Boga, posiada godność osoby: nie tylko jest czymś, ale kimś¹².

polegała na rzucaniu karłami, przy ich pełnej akceptacji, zabawa ta stanowiła ich źródło dochodów. Rada Stanu uznała, że gra ta narusza godność człowieka i zakazała jej kontynuowania.

⁵ Zob. *Słownik łacińsko-polski*, wg H. Mengego i H. Kopii, opr. K. Kumaniecki, Warszawa 1957, s. 162, co interesujące jako pierwsze znaczenie *dignitas* podano: imponującą piękność, męski wygląd, wspaniałość, okazałość, wzniosłość.

⁶ *Longman. Słownik współczesny angielsko-polski i polsko-angielski*, red. J. Fisiak i in., Harlow 2010, s. 118.

⁷ J. Piprek, J. Ippoldt, *Wielki słownik niemiecko-polski*, t. 2 z suplementem, Warszawa 2001, s. 850.

⁸ *Słownik języka polskiego*, t. 1, red. M. Szymczak, Warszawa 1978, s. 673.

⁹ *Księga Rodzaju – Genesis* 1,27.

¹⁰ *Księga Rodzaju – Genesis* 2,1.

¹¹ *Księga Rodzaju – Genesis* 1,26. O człowieku stworzonym na podobieństwo Boga mowa jest także w *Księdze Rodzaju* 9,2.3.5 i 6. Bóg, przemawiając do Noego i jego synów miał wówczas powiedzieć: „Wszelkie zaś zwierzę na ziemi i wszelkie ptactwo powietrzne niechaj się was boi i lęka. Wszystkie bowiem zwierzęta naziemne i wszystkie ryby morskie zostały oddane wam we władanie”. Potwierdza to miejsce człowieka na szczycie hierarchii wszystkich stworzeń. Jednocześnie zaś Bóg przypominał: „Upomnę się o też u człowieka o życie człowieka i u każdego – o życie brata. (Jeśli) kto przeleje krew ludzką przez ludzi ma być przelana krew jego, bo człowiek został stworzony na wyobrażenie Boga”.

¹² *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, s. 95.

Godność człowieka pochodzi przy tym wprost od Boga, jego Stwórcy i w związku z tym ma charakter nieutralny.

Mężczyzna i kobieta mają jednakową godność¹³, równą godnością naturalną cieszą się wszyscy członkowie rodziny¹⁴. W myśli chrześcijańskiej używa się zamiennie określenia człowiek i osoba, to ostatnie, wypracowane w teologii pojęcie oznacza człowieka obdarzonego rozumem i wolną wolą. Osoba ludzka, mimo podobieństwa, różni się od osoby boskiej. Natura boska zawarta jest w trzech osobach: Ojca, Syna i Ducha Świętego. Dwoistą naturę osobową miał Chrystus, Bóg – Człowiek, który zstąpił z nieba i poniósł ofiarę dla ratunku człowieka, potwierdzając tym samym wyjątkowość ludzi i wymiar ich godności. Problematyka dwóch natur Jezusa Chrystusa i jego jednej osoby stanowiła przedmiot rozważań teologicznych i wpłynęła na rozumienie człowieka jako bytu osobowego. Szczególnie doniosłe znaczenie mają w tej mierze rozważania Tomasza z Akwinu¹⁵.

„Człowiek jest osobą, w równej mierze mężczyzna i kobieta, oboje zostali stworzeni na obraz i podobieństwo Boga osobowego” przypomniał Jan Paweł II¹⁶. Wyłącznym kryterium uznania za osobę ludzką jest przynależność do gatunku *Homo sapiens* i to od chwili poczęcia do śmierci, bez względu na stopień rozwoju i stan zdrowia.

Zdaniem chrześcijan zatem ludzie zostali obdarzeni przez Boga godnością osobową. Ten rodzaj godności człowiek posiada od poczęcia aż do śmierci, otrzymuje ją jako łaskę od Stwórcy, który stworzył człowieka z niczego – *creatio ex nihilo*. Ten rodzaj godności ma charakter transcendentny. Jest to byt analogiczny do prawdy, dobra czy piękna. Jest to wartość nadprzyrodzona – czysty, doskonały dar od Boga. Nadprzyrodzony charakter godności powoduje, że nie można jej odebrać człowiekowi, z nią człowiek rodzi się i umiera, ma ją każdy, także łotr i grzesznik.

Obok godności osobowej o charakterze transcendentnym w chrześcijaństwie wyróżnia się także drugi aspekt godności człowieka, aspekt, który dotyczy godności osobowości i jest związany ze zdolnością konkretnego człowieka do wolnego i świadomego działania, do rozwoju intelektualnego i moralnego. W chrześcijaństwie podkreśla się, że obrona i rozwój tego wymiaru godności zostały powierzone ludziom przez Stwórcę¹⁷. Godność wiąże się przy tym z pojęciem prawa naturalnego (wyrażającego pierwotny zmysł moralny), które obecne jest w sercu każdego człowieka i ustanowione przez rozum, wyraża godność osoby i określa podstawę jej fundamentalnych praw i obowiązków¹⁸.

¹³ Zob. Sobór Watykański II, konst. *Gaudium et spes*, 49.

¹⁴ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, s. 453, 513, 538.

¹⁵ M. Piechowiak, *Tomasza z Akwinu egzystencjalna koncepcja osoby i jej godności. Komentarz do Summy teologii* [w:] M. Piechowiak, T. Turowski, *Szkice o godności człowieka*, Zielona Góra 2012, s. 35–48.

¹⁶ List apost. *Mulieris dignitatem*, 6.

¹⁷ Jan Paweł II, enc. *Sollicitudo rei socialis*, 47.

¹⁸ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, s. 462.

Michał Laskowski – sędzia Sądu Najwyższego orzekający w Izbie Karnej, rzecznik prasowy tego Sądu od 2016 r. W latach 2010–2016 był jednym z członków Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego przy Ministrze Sprawiedliwości.

Publikacja przybliży czytelnikowi znaczenie godności urzędu sędziego z odniesieniem do przepisów obowiązującego prawa, etyki zawodowej i reguł stosowanych w orzecznictwie sądów dyscyplinarnych. Autor omawia pojęcie godności zawodu, a następnie godności urzędu sędziego, rozumiejąc go jako pewien standard zachowań stosowanych nie tylko w okolicznościach służbowych. Wnikliwie przedstawia zasadę neutralności politycznej sędziów oraz zakaz prowadzenia działalności publicznej. Podkreśla, że treść i forma publicznych wypowiedzi sędziego mają szczególnie istotne znaczenie w obecnej sytuacji politycznej. Autor wiele miejsca poświęca również zagadnieniu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów.

W opracowaniu szeroko i krytycznie przytoczono orzecznictwo sądów dyscyplinarnych, w tym Sądu Najwyższego.

Książka zainteresuje nie tylko sędziów, asesorów i aplikantów sędziowskich, lecz także tych czytelników, którzy chcieliby zrozumieć istotę urzędu sędziego i znaczenie sędziowskiej niezawisłości oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów.

„Autor połączył rozważania z zakresu wykładni przepisów Konstytucji, prawa dotyczącego ustroju sądów i statusu sędziów oraz norm etyki (w tym etyki zawodowej sędziów), a także prawa represyjnego, którym jest postępowanie dyscyplinarne.

Po przeczytaniu książki uważny czytelnik będzie mógł odpowiedzieć sobie na pytanie, czy niezbędne i potrzebne było powołanie Izby Dyscyplinarnej w Sądzie Najwyższym oraz wprowadzenie zmian w modelu postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów”.

z recenzji prof. Tadeusza Erecińskiego

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

